

ego

EN ZOUTEVIS LEVERANGIER

G EN ZUURWAREN

STOKVISCH

NIEUWE
ZALM
105 cent

LEN EN
IPPEN
IE VAN
EVIS
35ct 100 GRAM

1/2
MOSTERD
30ct
10 STA

TAFEL MOSTERD
24 CENT

GAZEUDE
25
PER FLES

eer
vandaag

PUPPIE HON
3 PER 250
VOOR D

DEZE MAAND

J. Snijder: Antwoord aan Lips. Pag. 4

Peter Moreé: Borsalino. Pag. 6 en 7

Wim Jesse: Jan Burgert stopt. Pag. 8 en 9

Nu en straks

De woorden die men boven dit stukje aantreft vormen de titel van een rapport dat is uitgegeven door de humanistische raadslieden in de strijdkrachten. Sommige lezers van dit blad zullen het misschien al onder ogen hebben gehad, anderen zullen het de komende weken wel onder ogen krijgen.

Doel van het rapport is om in de gegeven situatie van de geestelijke verzorging in de strijdkrachten enkele uitgangspunten te bepalen voor de noodzakelijke hervorming van de geestelijke verzorging in de komende jaren.

Die titel 'Nu en straks' moet dan ook letterlijk worden genomen, wij menen dat niet nog eens jaren met een grondige herziening van de geestelijke verzorging in de strijdkrachten kan worden gewacht. Het is natuurlijk ondoenlijk om hier in enkele zinnen de inhoud van een nogal uitvoerig rapport samen te vatten. Wij volstaan dan ook met het noemen van enkele hoofdpunten die in het rapport worden behandeld:

- Het vervallen van de verplichting tot deelname aan de geestelijke verzorging voor alle militairen.
- De democratisering in de strijdkrachten en met name de democratisering in de geestelijke verzorging zelf.
- Een verdergaande samenwerking tussen de verschillende takken van de geestelijke verzorging.
- Het vervallen van de verplichting tot het dragen van de militaire uniform voor geestelijke verzorgers.
- Een reorganisatie van de geestelijke verzorging zodanig dat het vormingswerk met moderne methoden meer kansen krijgt.
- De wenselijkheid om ook vrouwen in het ambt van geestelijk verzorger in de strijdkrachten te kunnen aanstellen.

De bovenstaande punten zijn in het rapport in bepaalde konklusies vastgelegd. Daarvoor is getracht een analyse te geven van het maatschappelijk gebeuren, de militaire samenleving en de geestelijke verzorging zelf zodat de konklusies niet uit de lucht komen vallen maar een logisch gevolg zijn van de visie die in en door de analyse tot stand komt. Wij hopen natuurlijk dat dit rapport een bijdrage zal zijn tot de discussie omtrent de geestelijke verzorging in de strijdkrachten die nu allerwegen op gang is gekomen.

Er mag aan herinnerd worden dat dit niet het eerste rapport is over de geestelijke verzorging in de strijdkrachten. In het begin van dit jaar hebben de legerpredikanten een rapport laten verschijnen onder de titel: Geestelijke verzorging - model 1980. Ook de aalmoezeniers en de z.g. kritische aalmoezeniers hebben via verslagen van hun bijeenkomsten een aantal gedachten over de geestelijke verzorging ten berde gebracht. De vraag is nu of — met al deze stukken in de hand — het mogelijk zal zijn om tot gezamenlijke besprekingen en misschien tot verdergaande samenwerking te komen.

In het rapport van de humanistische raadslieden wordt daartoe nadrukkelijk de wens uitgesproken. Er is daarbij niemand, denk ik, die een volledige samensmelting van de verschillende takken van geestelijke verzorging voor ogen staat. Daarvoor zijn de geestelijke verschillen te groot. Maar het is ook duidelijk dat in praktisch alle richtingen van de geestelijke verzorging een bijdrage wil worden geleverd tot het toegewijd en kritisch deelnemen aan het maatschappelijk gebeuren. Het is vooral op dit punt dat een verdergaande samenwerking mogelijk en wenselijk is.

Wij zullen zorgen dat ons rapport in handen komt van allen die belangstelling hebben voor de geestelijke verzorging in de strijdkrachten. Natuurlijk kennen wij niet allen die deze belangstelling koesteren. Wie dus in de komende weken het rapport niet toegestuurd krijgt en het toch graag wil hebben wende zich tot: Bureau Hoofdraadsman, Hoofdstr. 84, Driebergen, tel. 03438 - 2878.

RED.

ego

*Maandblad van de humanistische
geestelijke verzorging voor militairen*

Nr. 10, oktober
9de jaargang

Redacteur: H. Lips, Hoofdraadsman

Adres redactie en administratie:

*Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Hoofdstraat 84,
Driebergen
telefoon 03438 - 2878*

Vaste medewerkers:

Nico Haasbroek

Wim Jesse

Peter J. Morée

Rien Robijns

Bert Vuijsje

Tom Weerheijm

Dick Zaal

Abonnementsprijs f 6,- per jaar, te
storten op postgirorekening 480414
t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische
Geestelijke Verzorging te Driebergen

Militairen ontvangen het blad op
aanvraag zonder betaling.

Bij de voorplaat:

De jaren dertig. Een vishandelaar
in een specifiek Amsterdamse
buurt. Leonard Freed haalde deze
foto voor ons uit zijn archief.

De overweldigende muziek van Neil Young

MUZIEK

Toen ik vorig jaar het augustusnummer van 'Rolling Stone' (popblad uit San Francisco) onder ogen kreeg en daarin de recensie las van de tweede elpee van Neil Young (de eerste was onopgemerkt op de markt verschenen), kwamen overweldigende herinneringen boven aan de Buffalo Springfield; dan speciaal natuurlijk aan Young's bijdragen, die het overige, toch al zo goede werk van de Springfield ver achter zich lieten. Zelfs de bijna absurd hoge verwachtingen waarmee ik de plaat kocht werden niet teleurgesteld; Neil Young had met zijn groep Crazy Horse één van de beste elpees uit 1969 gemaakt (samen met de Band en Crosby, Stills & Nash). Verscheidene songs van Neil Young op zijn twee solo-elpees ademen de sfeer van een verlangen te ontsnappen aan de neerslachtige drukte van de stad, een terugkeer naar het simpele, vredige leven op het land.

'Everytime I think about back home,
it's cool and breezy.
I wish that I could be there right now,
just passin' time.
Everybody seems to wonder what it's
like down here,
got to get away from the state of day,
runnin' around,
everybody knows this is nowhere'.

De titelsong van zijn elpee: de noodzaak weg te komen uit een stad als Los Angeles, iedereen weet dat zo'n stad nergens is, je rent er dagelijks heen en weer, afgestompt, verloren. Natuurlijk is dat voor velen een herkenbaar verlangen; voor sommige mensen een reden om Neil Young te gaan beschouwen als een soort leider, zoals eens Dylan leider, vertolker van bepaalde ideeën zou zijn geweest. Young pretendeert dat echter helemaal niet en het wordt dan vervelend als dezelfde mensen, die hem dat 'leiderschap' in de schoenen schuiven, hem even later vertellen dat hij eigenlijk de filosofie mist om 'leider' te zijn. Ik bedoel maar, je kunt een ei ook kwalijk nemen dat er geen kuiken uitkomt als je het kookt, waarmee ik niets denigrerends over 't ei of Neil Young wil zeggen. Neil zingt gewoon over wat hij voelt.

Hoogtepunten

Zoals gezegd, de nummers van Young vormden de hoogtepunten uit het bestaan van de Buffalo Springfield, hoewel hij destijds min of meer werd overschaduwd door Stills. Neil Young hield zich afzijdig van de glamour, de kunstmatigheid die een rock-ster krijgt opgedrongen. Hij leefde toen in Hollywood, droeg franje-jacks enzo en werd de 'Hollywood Indian'; leuk natuurlijk, maar als je ziet wat voor krankzinnige vormen zo'n image aanneemt, beangstigt je dat en die angst uitte zich in zijn songs. Op de eerste elpee van de Springfield staat 'Out of my mind' als een soort vooraf-

gaande waarschuwing: 'Het enige wat ik hoor zijn schreeuwen, van buiten de limousines, (glimmende limousines), die me krankzinnig maken'.

'Hello Mr. Soul' en 'Broken Arrow' op 'Buffalo Springfield Again' gaan hier dieper op in. Dit heeft als gevolg gehad dat Neil niet meer gezien wil worden als 'vast' lid van een groep: 'Ik heb zowel Crazy Horse als Crosby, Stills & Nash duidelijk gemaakt dat ik alleen tot mezelf behoor'. Nadat de Springfield voor-goeit (Young was er al twee keer uitgestapt) uit elkaar was gegaan, verhuisde hij naar Topanga Canyon op 't land, meer in de bergen en vond de rust, die hem de stad nu doet verafschuwen. Neil Young overweldigt je met zijn muziek, maar het is geen onaangename overweldiging. Hij dwingt je met zijn doordringende stem te luisteren en woorden, zinnen die hij zingt, laten diep in je voelen wat ze voor hem betekenen, of voor jezelf als je ze begrijpt of jezelf herkent. Iedere soort muziek heeft wel iets identificatie nodig om persoonlijk van belang te worden; 't moet je iets zeggen. Zeker is dat het geval bij Neil Young.

Het is zinloos naar hem te luisteren als het volgende niet een beetje herkenbaar is:

'I was drivin' down the freeway,
when my car ran out of gas,
pulled over to the station,
but I was afraid to ask'.
(Last trip to Tulsa)

Zijn auto komt zonder benzine te staan, hij gaat naar een garage, maar is te bang om te vragen. Young heeft de kracht iets alledaags omhoog te halen, zonder dat het ook maar één moment geforceerd klinkt. 'Wat je moet doen, is luisteren met een oog(oor) voor eenvoud; proberen het grootser te maken door het te vereenvoudigen.'

Niet tevreden

Young is niet tevreden met een leuk theemaatje, waaraan anderen maar al te graag vasthouden. Hij wil verder, neemt risico's met zijn stem en zijn gitaar, al zijn mogelijkheden uitproberend. Hij kreëert dan ook een stemming die niemand vóór hem ooit in de 'pop' heeft kunnen bereiken. Neem bv. 'Cowgirl in the Sand', zijn meest romantische nummer; 't begint met een rustig gevinger (het woord komt me een beetje vreemd voor) op de snaren van zijn gitaar, daarna valt er een stilte, Crazy Horse valt in en na enkele seconden neemt Young het met zijn gitaar over. Op dit nummer geeft Neil alles wat hij in zijn gitaar heeft op dat moment. In zijn solo's, tussen de korte coupletten, stapelt hij onuitputtelijk noot na noot op elkaar; nog nooit heeft iemand op een dergelijke overweldigende manier gespeeld. Misschien zou je kunnen zeggen dat hij, na het bereiken van de top van een berg toch nog doorklimt. Young zegt zelf: 'Ik wil alleen maar platen maken, waarnaar mensen heel lang met plezier naar willen luisteren'. Voor mij is hij daar als niemand tevoren in geslaagd.

GERARD V.D. HEUVEL

'Neil Young'-Reprise RS 6317
'Everybody knows this is nowhere'-RS 6349

COORNHERTHUIS

Humanistisch Vormingscentrum
Hoofdstraat 84, Driebergen

Op het programma staan o.m. voordracht, folksong, drugs, film, moderne poëzie, medische ethiek, politieke tekeningen, pop en underground, levensbeschouwelijke zaken.

Er is ruimte gemaakt voor het ontwikkelen van eigen plannen door de deelnemers.

Wees eens actief en/of ludiek!

Inlichtingen: Hoofdstraat 84, Driebergen. Tel. 03438-2471.

(on)omwonden antwoord aan de heer lips

De vraag waar het om gaat

'Waar staat nu toch de geestelijk verzorger, is hij er voor het leger of voor de man? Die vraag is belangrijk, raakt alle geestelijk verzorgers en alle geïnteresseerde militairen.

Jan Stooft stelde dit dilemma: voor de man of voor de troep.

In Aksent schreef ik een reactie, waarvan de kern was: het dilemma is m.i. onjuist, en waarin ik mijn eigen opvatting gaf.

De heer Lips reageert op beide artikelen. In zijn verhaal geeft hij mijn opvatting weer: 'Als ik me loyaal tegenover het leger verklaar dan betekent dat dat ik op grond van christelijke bezinning op de mens, het recht, de staat, de bedreiging van het recht, de krijgsmacht noodzakelijk acht.' In een uitvoerig betoog bestrijdt de heer Lips deze opvatting. Mag ik nog even citeren? ... ik kan tot geen andere conclusie komen ... Als dat niet het geval is dan heeft hij (j.s.) zich wel bijzonder ongelukkig uitgedrukt. Als mijn interpretatie juist is (als dat niet zo is dan geef ik ds Snijder gaarne in Ego de ruimte om het tegen te spreken) dan voltrekt zich op dit punt de scheiding der geesten.' Hij gaat nu verder mijn mening bestrijden, het er op houdend dat zijn interpretatie zeer waarschijnlijk juist is.

Ik reageer uitvoerig *zonder* zijn interpretatie te corrigeren. Als de heer Lips mijn standpunt had vertekend, dan zou dat toch het eerste punt in mijn reactie zijn geweest. Conclusie: na mijn reactie kon voor iedereen duidelijk zijn: Lips had Snijder goed begrepen. Daarom doet de introductie van de redactie boven mijn artikel wat vreemd aan. Het stukje suggereert dat er om een duidelijk antwoord was gevraagd. En in zijn antwoord schrijft de heer Lips: 'Ds Snijder heeft een antwoord gegeven dat mij niet duidelijk en onomwonden genoeg scheen.' Toch kon hij de vorige keer wel terdege tot een conclusie inzake mijn opvatting komen; een andere dan die, welke hij trok was zelfs niet wel mogelijk, tenzij ik me bijster beroerd had uitgedrukt.

Kennelijk heb ik het niet goed begrepen; ik dacht namelijk dat de heer Lips een *discussie* op prijs stelde. Vandaar dat ik niet mijn standpunt herhaalde of verduidelikte, maar poogde 'kritisch zijn betoog te doordenken.'

In zijn antwoord gaat de heer Lips naar mijn gevoel langs mijn kritiek en mijn vragen aan hem heen. *Die kritiek en die vragen kwamen niet op vanuit mijn tegengestelde standpunt, maar naar mijn mening vanuit het betoog van de heer Lips zelf.* Ik begrijp niet goed dat hij daaraan is voorbijgegaan, om vervolgens naar *aanleiding* van mijn artikel zijn lezers nog eens wat nadere informatie te geven (die bij mij dan weer nieuwe vragen doet opkomen). Als ik b.v. lees in zijn antwoord: 'In dit proces van waar-

heidsontwikkeling ontstaan altijd voldoende voorlopige zekerheden om de menselijke samenleving in stand te kunnen houden en om elkaar, ondanks alle twijfel en tegenstellingen, nog wel te kunnen begrijpen en waarderen,' dan klinkt dat prachtig, maar mijn probleem is niet opgelost, namelijk op grond van welke waarheid (voorlopige?) de heer Lips van een 'scheiding der geesten kan spreken', een opvatting tot onaanvaardbaar kan verklaren, 'er moet neen tegen gezegd worden, onverbloemd' had hij geschreven.

Van lieden die opereren met 'absolute waarheden' verwacht je dergelijke uitspraken, maar ik stelde vragenderwijs: hoe kan dat op humanistisch (subjectivistisch) standpunt? Of is het misschien een even absolute waarheid dat absolute waarheden de mensheid blokkeren in zijn ontplooiing?

Het gevraagde antwoord

Het antwoord is in het bovenstaande al omwonden gegeven, maar ik wil het graag onomwonden herhalen. Inderdaad is het mijn overtuiging dat een geestelijk verzorger loyaal moet staan tegenover het leger, namelijk in de zin zoals ik schreef, de krijgsmacht als noodzakelijk instrument voor de vrede acceptierend. Of daarmee de basis is gelegd voor de geestelijk verzorger als moreelofficier is de vraag, daarvoor heeft Lips geen nadere argumenten gegeven. Ik weet trouwens niet precies wat hij onder zo'n moreelofficier verstaat. Het schijnt wel iets griezeligs en compromitterends te zijn.

Wel weet ik dat de prot. gv. de reductie tot moreelofficier altijd heeft afgewezen. Niet op grond van het feit dat goede gv. geen positieve bijdrage zou zijn aan het moreel, maar omdat dit bijkomend is. Goede medische verzorging is ook van groot belang voor het moreel, toch zou niemand de arts in dienst moreelofficier noemen. Het gevaar van die aanduiding is zowel voor wat de geestelijk verzorger als de arts betreft dat het accent verlegd wordt van het belang van de mens in militaire dienst naar het dienstbelang. Niet zonder resultaat heeft de gv. op dat gevaar gewezen.

De argumentatie voor mijn uitgangspunt laat ik nu buiten beschouwing, want daar gaat het nu niet om. We zouden dan op de pro's en contra's t.o.v. het anti-militarisme komen. Misschien is het zinniger het *waarom* wat nader toe te lichten.

Waarom loyaal zijn?

Dikwijls wordt gezegd: loyaliteit is niet nodig, want de geestelijk verzorger is er voor de mens in dienst, om hem te helpen.

Inderdaad, maar m.i. is het militair-zijn zo ingrijpend dat dit onmogelijk te ontkoppelen is van geestelijke verzorging.

Dat was ook min of meer de kritiek van Jan Stooft, die zei: veel legerpredikanten e.a. zeilen met een boog om *onze eigenlijke* problemen heen. Vandaar dat ik me niet kan voorstellen hoe een geestelijk verzorger t.a.v. dat militair-zijn neutraal kan zijn. M.i. moet hij zich dat grondig ingedacht hebben en daarin een standpunt hebben.

Maar kan dat standpunt dan niet met evenveel recht *negatief* zijn? Op deze vraag zou ik van mijn kant graag een duidelijk antwoord willen horen van de heer Lips. Ik kan me namelijk niet voorstellen hoe iemand de krijgsmacht *ethisch* veroordeelt en daarin dan toch een werkkring zoekt. Kan dat naar eer en geweten?

Collega Wiersma gebruikte nog wel eens het voorbeeld van een predikant, die principieel voorstander was van gebedsgenezing. Kan zo'n man naar eer en geweten geestelijk verzorger worden in een ziekenhuis? Ik laat nog even buiten beschouwing het goed recht van zo'n ziekenhuisdirectie – en parallel daarmee het goed recht van de overheid – om loyaliteit als voorwaarde te stellen. Het gaat op dit moment over de man zelf. H. W. Tromp heeft in G-3 gesteld dat een prot. en r.k. geestelijk verzorger in een permanent 'rolconflict' zou leven. Nog afgezien van het feit of dit juist is ben ik het met Tromp eens dat dit op den duur onhoudbaar is. Op de één of andere manier zal de geestelijk verzorger een duidelijke stellingname moeten doen en daar dan ook de consequenties van aanvaarden.

In het eerste artikel van de heer Lips meen ik verder de vraag te hebben beluisterd: hoe kun je dan dienstplichtigen nog helpen bij hun vrije standpuntbepaling? Immers, al is de krijgsmacht niet de plaats waar de vragen rondom zijn zin of onzin in eerste instantie opkomen en waar die vragen kunnen worden beslist, ze komen er wel terdege ter sprake. De praktijk leert dat kritische jongeren vanuit de maatschappij met deze vragen in dienst komen, waar ze dikwijls worden verhevigd.

Ik meen dat loyaliteit geen belemmering vormt noch bij de pastorale zorg, noch in de discussies. Op alle punten praten de militairen liever met mensen die een overtuiging hebben, daar ook eerlijk voor uitkomen, dan met mensen van wie zij niet weten wat ze aan hen hebben. Als men maar voor elkaar open staat, goed luistert, terzake argumenteert. Je kunt zelfs op basis van hetzelfde geloof tot tegengestelde inzichten komen. Mag ik ten slotte, nu ik heel beknopt mijn standpunt heb gegeven, van de heer Lips horen of en hoe hij het mogelijk acht dat een anti-militarist als geestelijk verzorger in de krijgsmacht werkt? Laat de Humanistische geestelijke verzorging dit aan het toeval over, of heeft hij in dezen een bepaald beleid?

J. SNIJDER

Laatste reactie

Ik meen dat de discussie tussen Ds. Snijder en mij nu voorlopig wel beëindigd kan worden, hij geeft inderdaad op de door mij gestelde vraag in nevenstaand artikel een onomwonden antwoord en stelt daar bovendien nog een vraag bij. Als ik nu op die vraag een duidelijk antwoord weet te geven dan kennen we elkaars standpunt en heeft de discussie inderdaad de noodzakelijke verheldering gegeven.

Ds. Snijder meent dus dat een geestelijk verzorger loyaal behoort te staan tegenover de strijdkrachten in die zin dat hij de krijgsmacht als noodzakelijk instrument voor de vrede moet accepteren. Dat is dus een voorwaarde die Ds. Snijder aan geestelijke verzorgers zou willen stellen en daarmee licht hij de zaak uit de toevalligheid, het door Snijder aangegeven standpunt is niet een toevallig standpunt van een bepaalde geestelijk verzorger (en waar dus een ander geestelijk verzorger anders over zou kunnen denken) maar een noodzakelijk standpunt voor alle geestelijke verzorgers en daarmee een uitgangspunt van de geestelijke verzorging als zodanig.

Het is op dit punt dat zich de scheiding der geesten voltrekt. Ik heb er nl. geen enkel bezwaar tegen dat een bepaalde geestelijk verzorger de krijgsmacht als een noodzakelijk instrument voor de vrede beschouwt, als dat maar een persoonlijk standpunt blijft en een ander geestelijk verzorger er rustig anders over mag denken en b.v. mag vinden dat het bestaan van strijdkrachten helemaal niet zo noodzakelijk is voor de vrede, ja zelfs mag vinden dat strijdkrachten eerder een belemmering dan een bevordering van de vredeskansen te weeg brengen. En dat dan natuurlijk ook weer als een persoonlijke opvatting, die niet voor collega's behoeft te gelden.

Het verschil tussen Snijder en mij is niet dat hij vindt dat een geestelijk verzorger een opvatting moet hebben en dat ik dat niet vind. Ik vind het ook vanzelfsprekend dat iedere geestelijke verzorger een persoonlijk standpunt heeft t.a.v. de strijdkrachten maar ik vind het helemaal niet noodzakelijk om van te voren vast te stellen dat dat een positief waarderevend standpunt moet zijn. Wat mij betreft mag een geestelijk verzorger best vinden dat de strijdkrachten zo spoedig mogelijk opgeheven moeten worden. Als hij maar goed weet dat dat een persoonlijk standpunt is en niet een uitgangspunt van de geestelijke verzorging die hij moet geven. Ik kom op deze zaak aan het eind van mijn artikel terug.

Eerst een andere zaak. Ik ben ervan overtuigd dat het standpunt van Snijder de grondslag legt voor de verbinding van geestelijk verzorger en moreelsofficier. Wie de noodzakelijkheid van het bestaan van de strijdkrachten als een der uitgangspunten van zijn geestelijk verzorgerschap kiest ontkomt er niet aan

om dat bestaan en een oprechte deelname eraan op bepaalde momenten in de geestelijke verzorging ook te verdedigen. Wie dat doet fungeert m.i. als moreelsofficier. Wat is mijn bezwaar er tegen?

Ik heb er verschillende bezwaren tegen maar het voornaamste is dat een geestelijk verzorger die zich zo opstelt zich voor vele mensen blokkeert als geestelijk verzorger.

Het is goed om elkaar eerlijk te zeggen waar het op aankomt: ik ben ervan overtuigd dat met name de protestantse geestelijke verzorging zich in het verleden bij vele dienstplichtige militairen verdacht heeft gemaakt, nu juist door de door Snijder aanbevolen houding. Ik had ook hoop dat nieuwe inzichten op dit punt tot de protestantse kerken en ook tot de legerpredikanten waren doorgedrongen maar de stellingname van Ds. Snijder lijkt dat niet te bevestigen.

En nu de vraag!

De vraag die Ds. Snijder stelt is: En wil Lips nu eens duidelijk maken hoe een anti-militarist als geestelijk verzorger in de strijdkrachten kan fungeren? Wel, ik vind dat een militante militarist en een militante anti-militarist geen van beiden als geestelijk verzorger in de strijdkrachten kunnen fungeren. Ik heb bezwaar tegen Ds. Snijder omdat hij de aanvaarding van de strijdkrachten als een uitgangspunt van de geestelijke verzorging wil zien maar ik heb natuurlijk even veel bezwaar tegen iemand die de direkte opheffing van de strijdkrachten d.w.z. de eenzijdige ontwapening als een uitgangspunt van de geestelijke verzorging wil zien. En ik ben bang dat een militante anti-militarist dat inderdaad zou wensen. Het standpunt acht ik even verwerpelijk als dat van Ds. Snijder.

Maar ik kan me heel goed een geestelijk verzorger voorstellen die vindt dat opheffing van de NATO of-en opheffing van de Nederlandse strijdkrachten een werkelijke stap op weg naar de wereldvrede zou betekenen en daarvan dan ook een persoonlijk voorstander is. Hij zal echter goed moeten weten dat dit standpunt (evenals het tegendeel ervan) geen uitgangspunt kan zijn van geestelijke verzorging maar een persoonlijk standpunt blijft. Hij zal bovendien moeten weten dat hij niet in de strijdkrachten is ingezet als geestelijk verzorger om propaganda te maken voor zijn persoonlijke standpunten. Moet hij er dan zijn mond over houden?

Wel nee, bij een discussie over dit soort zaken mag hij best zijn mening zeggen, als hij als een goed geestelijk verzorger maar duidelijk weet te maken dat het een persoonlijk standpunt is en vooral ook weet te zorgen dat de deelnemende militairen ook de andere standpunten leren kennen. Kortom, ik stel aan deze man dezelfde eisen als ik stel aan een geestelijk verzorger die persoonlijk vóór-

stander is van bewapening, NATO enz.

Maar kán dit, is er iemand die het opbrengt? En dat is het vreemde, men gaat er altijd vanuit dat iemand die voorstander is van bewapening, NATO enz. daar met de nodige rust en het nodige respect voor andere meningen over weet te praten maar men is er even stellig van overtuigd dat iemand die tegenstander is dat allemaal niet kan. Waarom eigenlijk niet? Zijn voorstanders van bewapening per definitie evenwichtiger mensen dan tegenstanders? Maar hoe kan je in de strijdkrachten werken als je niet enige sympathie hebt voor het doel van die strijdkrachten?

Het is een onjuiste gedachte dat geestelijke verzorgers hun werkteerrein kiezen op grond van sympathie voor een bepaald instituut. Geestelijke verzorgers willen mensen terzijde staan, hen begeleiden naar geestelijke volwassenheid, naar het vermogen tot zelfstandig oordelen en besluiten. De geestelijk verzorger kiest niet tegen of voor instituten, hij staat mensen terzijde, van welke instituten ze ook deel uitmaken. Sympathie voor een institutionele instelling is daarbij als regel even hinderlijk als antipathie.

In ieder geval, wie de voorwaarde wil stellen dat de geestelijke verzorgers die in de strijdkrachten komen werken, tenminste instemmen met het bestaan en het doel van de strijdkrachten, stelt daarmee én de geestelijke verzorgers én de kerken en het Humanistisch Verbond die hen uitsluiten voor een onmogelijke voorwaarde. Natuurlijk is het wel zo dat iedere geestelijke verzorger voor zichzelf zal moeten uitmaken of hij in een bepaalde situatie kan en wil werken.

Ik kan me goed voorstellen dat er geestelijke verzorgers zijn die bij voorkeur niet in de strijdkrachten werken. Zo lang er voldoende anderen zijn die dat wel willen is dat geen bezwaar. Maar dat geestelijke verzorgers slechts kunnen worden ingezet op plaatsen die hen persoonlijk bevalen is natuurlijk onzin, uiteindelijk zullen ze moeten werken op die plaatsen waar mensen hen nodig hebben. Of ze de omstandigheden en de mensen die ze dan aantreffen sympathiek vinden, is niet van doorslaggevend belang.

H. LIPS

Borsalino

Eigenlijk is Borsalino niet zo'n goede gangsterfilm geworden. En dat is verdraaid jammer, want goed beschouwd had dit heldenstuk van de heren Alain Delon (tevens producent van de film) en Jean-Paul Belmondo een geweldige klapper moeten worden. Die indruk is wel gewekt, en wel voornamelijk door het strakke masker-gelaat van Delon en het grollige gangster-gezicht van Belmondo, maar toch... een typetje maken is niet zo moeilijk, een karakter en met name dan een gangster uitbeelden in al zijn doen en laten – ook innerlijk – vereist niet alleen van de regisseur maar ook van zijn medewerkers tamelijk veel spirit.

Overigens niets dan lof voor de Bonnie and Clyde-achtige stijl van Borsalino. De drie(!) scenarioschrijvers – Carrière Cau en Sautet, de besten en duursten uit de Franse filmwereld – hebben dankbaar gebruik gemaakt van het imago van Delon en Belmondo dat beiden in vorige films zo knap hebben opgebouwd. Want Delon blijft altijd de keiharde, koele en berekende jongen, terwijl Bébel – het koosnaampje van Belmondo – immer de indruk weet te wettigen dat hij de jonge, levenslustige gangster is met het goede hart.

Roerig Marseille

Trouwens het is gewoon een knotsgoed idee om dit tweetal samen in een film te zetten en hen te laten schitteren. Want dat is toch het meest in het oog springende beeld dat men krijgt tijdens het zien van hun verhaal dat zich afspeelt in het begin van de jaren dertig in het roerige Marseille.

In die dagen was de Borsalino-hoed het status-symbool en in de film wordt hij het symbool van de macht en het succes van onze gangstervrienden Delon en Belmondo. Zij vinden elkaar dankzij een vrouw en besluiten een bondgenootschap in de misdaad aan te gaan. Want Marseille was ook al in die dagen bekend om de corrupte ambtenaren, de misdadige zakenlieden, de kille moordenaars en de elkaar beconcurrerende benden. Delon groeit naar een machtige top en sleept daarbij zijn compagnon mee die aan de machtsstrijd louter en alleen meedoet uit vriendschap. De beide helden krijgen het in de film soms zwaar te verduren, en dat ervaart ook de nuchtere toeschouwer bij het zien van de soms lyrisch gefilmde portretten van voornamelijk Alain Delon die zich door cameraman Tarbes te dikwijls in het zonnetje heeft laten zetten en dusdanig wordt 'uitvergroot' dat hij waanzinig veel gaat lijken op Rudolph Valentino.

Elke film heeft echter wel een vaag beeldje er tussendoor. Borsalino heeft er zeker een paar. Gelukkig zijn er voldoende scènes over – zoals het vuurgevecht in het abattoir – om het thriller-effect voldoende te laten overkomen om deze twee jonge grootheden uit de Franse film aan het werk te zien. Tenslotte heeft Louis Malle het indertijd ook aangedurfd om van Bardot en Moreau een veelbekeken koppel te maken in Viva Maria. Daarom toch maar Viva Borsalino.

P.J.M.

The ballad

In de film zijn vele schakeringen, dat is genoegzaam bekend. Goed gaat dit op voor de westers wegen leiden naar Tucson, maar slechts een enkel pad is bevestigd. De western zit barstensvol met mensen, die helaas niet door iedereen benut en/of begrepen. Zo laatst op deze plaats enigszins vergeten het Italiaanse filmpad (weliswaar klein) aantal regisseurs ter dege op de hoogte is van de mogelijkheden die een western te bieden heeft. Een van die regisseurs is de jonge Sam Peckinpah, een reus, waarvan de naam het land dat zijn naam draagt via het claimrecht 'veroverde' prik leerde kennen en leerde lijdzaam. Peckinpah voelde intuïtief aan dat problemen dit land kent, welke er aarden, wie eerder het onderzocht en wat de wortels zijn die een land binden aan zijn omgeving c.q. land. Peckinpah's voorliefde voor de westers blijkt overduidelijk uit het feit dat hij zich nimmer in een ander filmjacht gestoken; met andere woorden: Peckinpah is zich nooit te buiten gegaan op dingen die hij voor zichzelf verantwoordt: zijn voorkeur gaat nog steeds uit naar het oude Amerika, naar de tijd van het Wilde West, naar de (film-)western.

Beginnerswerk

Na wat beginnerswerk voor de film kreeg Peckinpah het aanbod om te maken. Dat werd The Deadly Company, spoedig gevolgd door het succes Ride the High Country, la bracht onder de titel Guns in the Noon. Dit door velen uitgeroepen meesterwerk van het jaar, bezonam en roem als western. Daarna draaide hij Major Dundee (Charlton Heston) en schreef het voor The Glory Guys.

Enkele moeilijke jaren volgden, Peckinpah is een lastige regisseur,

BIJ DE FOTO'S:

Linksboven: De beide gangsters (Alain Delon en Jean-Paul Belmondo). Rechts: Het hoertje Hilda (Stella Stevens) en de beide in 'pyjama'.

Cable Hogue

reeg het toch voor elkaar om een ieder
veer te verbazen met *The Wild Bunch*,
le meest ruige en bloederige western
die ik ooit zag, maar met meer klasse dan
de meeste Italiaanse westerns.

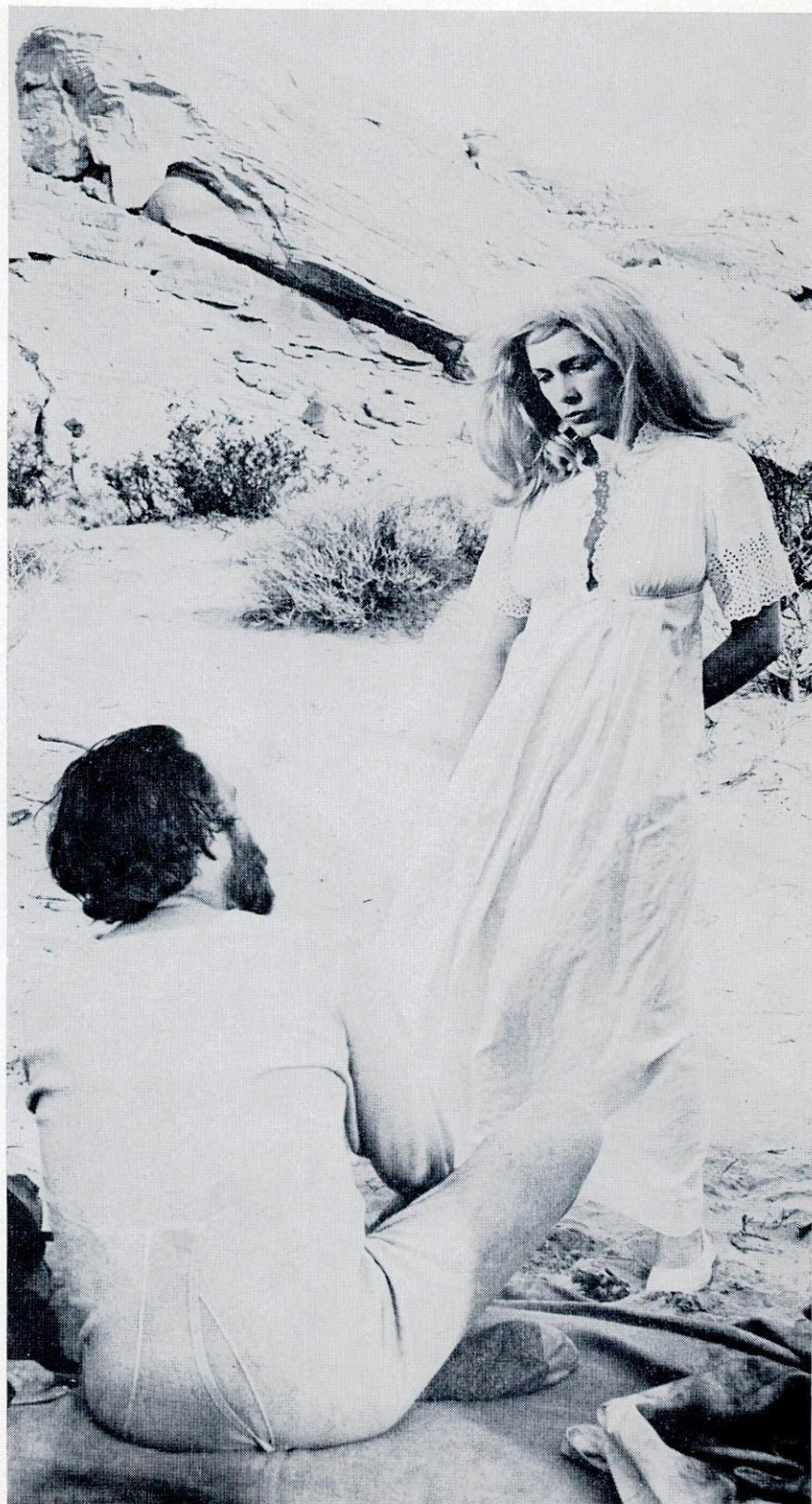
In nu draait dan eindelijk de laatste
Peckinpah: *The Ballad of Cable Hogue*,
een western gesitueerd op de rand van
het oude en nieuwe westen, het onvol-
brezen paard (dat gedoemd is te ver-
wijnen) en de auto (een kil en harteloos
ding op vier wielen). Maar ook de men-
en spelen een grote rol, zo niet de
grootste. Daar zijn ook figuren bij die
niet in de nieuwe tijd niet kunnen hol-
verken en derhalve geruisloos ten onder
gaan.

Goddelloze makkers

Cable Hogue is nu zo'n ballade-film
over het cultuurpatroon in het oude-
nieuwe westen. *Cable Hogue* (Jason
Robards) wordt in de woestijn door zijn
twee makkers in de steek gelaten, zij
nemen al het (belangrijke) water mee,
bekommeren zich niet om hem en ver-
wijnen zingend. Hogue weet echter in
de woesternij van zand en stenen wa-
ter te vinden, slaat een put en begint
een waterverkooprij. Maar zijn doel is
niet op die twee goddelloze makkers
die hem pardoos verlieten. Hogue krijgt
vriendschap van een hoertje (een verbluf-
fende rol van Stella Stevens) en van een
loslopende dominee (David Warner), die
niet zo nauw neemt met de leer van
God en onder het prevelen van bijbel-
teksten menig vrouwtje het hof maakt.
Uitslotte ontmoet Hogue toch zijn ex-
ameraden, doodt er een in een twee-
vecht en benoemt de ander tot zijn
laatservanger in de waterverkooprij.
Vanneer blijkt dat eindelijk alles bij het
vude is, rust en vrede het land beheerst,
erstoot een brullende automobiel de
reine stilte en overrijdt Hogue.

De film is door Peckinpah als ballade
gebracht en — overigens het enige na-
eel — mist daardoor een wezenlijk lo-
isch opgebouwd verhaal. De sentimen-
en krijgen soms de overhand en ver-
ringen dan het wezenlijke van Peckin-
ahs bedoelingen. Maar dit schoonheids-
outje is een kleinigheid die bij deze
oortreffelijke film op de koop toe wordt
genomen.

PETER MOREE

van-Paul Belmondo) in *Borsalino*. — — —
Bewonderaar *Cable Hogue* (Jason Robards),

Jan Burgert stopt na twaalf jaar

Jan Burgert heeft de knoop dan toch doorgehakt. Na twaalf jaar de Nederlandse damesbasketballploeg te hebben gecoached en getraind stopt de lange Amsterdamse gymnastiekleraar met zijn werk voor de Nederlandse basketballbond.

Het afscheid van Burgert komt niet onverwacht. Tevoren had hij al laten doorschemeren dat hij na de Europese kampioenschappen in Nederland die vorige maand in Rotterdam en Leeuwarden zijn verwerkt een punt achter zijn activiteiten zou zetten. Vandaar dat de NBB niet al te erg geschrokken is.

Toch komt het vertrek van Burgert en een aantal leden van de kerngroep, 'oudere' dames die reeds vele jaren in de top spelen, zeer ongelegen. Want na het besluit van Egon Seteur de coach van de heren om ook te stoppen is de NBB vleugellam. Twee coaches in één maand, die vertrekken. Welke bond heeft zo snel zijn tegenmaatregelen klaar?

Opvolgers

Jan Burgert gaat toch met bloedend hart. Hij zegt: 'Ik heb iets opgebouwd. De zaak dan verlaten is niet plezierig. Maar wat moet ik. Twaalf jaar lang heb ik de trainingen geleid, heb ik met ze toernooien gespeeld en hebben we 'ups en downs' beleefd. Ik vind dat mijn tijd gekomen is. De NBB moet maar zorgen dat er opvolgers zijn. Je mag niet vergroeiën met een organisatie. Dan word je blind'.

Twaalf jaar lang heeft Jan Burgert moeten vechten tegen een muur van onbegrip en onvermogen. Onbegrip bij de bond, die ondermeer de dames altijd in een verdomhoekje heeft gestopt: onvermogen omdat Burgert altijd heeft beseft dat hij nimmer met zijn dames op de Europese ranglijst hoog zou stijgen.

'Neem nou de Franse meisjes', legt hij uit in zijn huis in Amstelveen. 'Die hebben een jaar lang ferm getraind. Er werd geld tegenaan geslingerd. Als ik me niet vergis ruim twee ton. Ze gingen in trainingskampen, speelden vele oefenwedstrijden en wat was het re-

SPORT

BIJ DE FOTO:
JAN BURGERT

Het Coornherthuis,

denk er eens over na

sultaat: Frankrijk werd achter de onreembare satelliet Rusland tweede. Maar ik verzeker je dat er in geheel West-Europa maar een paar speelsters zijn die deze mentaliteit kunnen opbrengen. De meeste anderen liggen op Oost-Europese landen mijlen ver achter. En eigenlijk is het niet te verwachten dat daar snel verandering in komt. Twee ton beschikbaar stellen en nog geen kamioenen worden is geen haalbare kaart. Dan ga je helemaal af'.

an Burgert is van kindsaf vergroeit met basketbal. Zelf speelde hij jaren achtereen in het eerste team van de Amsterdamse vereniging Herly, gaf les — en nog steeds — aan de basketballspecialisten op het CIOS in Overveen en trainde o en passant de Nederlandse damesploeg. 'Een druk leven, ja', formuleert hij. 'Wanneer je ouder wordt is het steeds moeilijker om je op je werkzaamheden te concentreren. Dat heb ik nu gemerkt. Je gezin vraagt je aandacht op en je concentratie verslapt.

Dok dat heeft bij mijn beslissing een rol gespeeld. Maar ik heb het wel ver voor de EK verteld. Mocht je geen succes hebben gehad en je komt dan met een dergelijke mededeling dan zoekt men er iets achter. Nu niet, ook al ben ik met die zevende plaats niet helemaal tevreden.'

een propaganda

Volgens Burgert is de propagandistische waarde van dit toernooi in Nederland overgeëvenaard. Hij en ook de NBB hadden meer publiek gerekend. 'Het was toch de EK, nietwaar. Maar de toechouwers waren te tellen. Zowel in Leeuwarden als in Rotterdam. Alleen de mensen die er bij moeten zijn en alle bekende gezichten waren aanwezig. Ik ben benieuwd of de strop erg groot is.'

an Burgert gaat weg zonder rancune. Hij zegt: 'Waarom zou ik. Ondanks de moeilijke omstandigheden waaronder ik moet werken zal je van mij geen overtoegen woord horen. Maar ik wil het nu wat rustiger aan gaan doen. Gewoon lekker op de tribunes zitten en veel naar erenbasketball gaan kijken. Want dat heb ik in het afgelopen jaar wel gemist'.

Iet zou zonde zijn als Burgert helemaal verloren gaat voor het Nederlandse basketbal. Zijn kennis in de loop der jaren ergaard en zijn onmiskenbare leiderscapaciteiten kan de NBB nog best benutten. Tenslotte is Burgert net de veerig gepasseerd. Toch praat hij liever over zijn opvolger dan over zichzelf.

Die krijgt het erg zwaar. Hij zal over weee jaar zeker niet met een topteam tevoorschijn kunnen komen. De kern verwijnt. Maar wie weet over vier jaar. Er is in Nederland talent genoeg. Wanneer de NBB en de nieuwe coach het goed aanpakken is er iets van te maken.'

WIM JESSE

Iedere dienstplichtige militair heeft er recht op zich in zijn diensttijd drie dagen terug te trekken in een vormingscentrum om zich 'geestelijk wat te laten oppeppen'.

Velen zijn van deze mogelijkheid nauwelijks of in het geheel niet op de hoogte en degenen die dit wel zijn bezoeken ook lang niet allemaal een vormingscentrum.

Moet dat dan zonnig? Welnee, er moet natuurlijk niets. Maar wel blijkt dat velen van de mogelijkheid gebruik maken om voor de tweede keer een bezoek te brengen aan het Coornherthuis. Kennelijk vonden ze het er zo beroerd nog niet en het is het misschien toch te overwegen er eens heen te gaan.

Een vormingsbijeenkomst duurt slechts twee dagen, één groep van maandag tot woensdagmiddag, de tweede groep van woensdagmiddag tot vrijdagmiddag. Men is dus ongeveer 48 uur bij elkaar. De besteding van die 48 uur in het Coornherthuis is als volgt:

Eenderde van de tijd discussies en andere programma's, eenderde nachtrust en eenderde maaltijden en vrij.

Steeds is het 'gesprek' de kern van het werk geweest op het humanistische vormingscentrum en dat is het gebleven ook.

Soms worden er geen onderwerpen van tevoren vastgesteld, soms een paar programmapunten. Als de groep voor de eerste maal bij elkaar zit gaan we met elkaar eens kijken waar we ons deze dagen mee bezig zullen gaan houden.

Het doel is duidelijk, we willen direct aansluiten bij de belangstelling van de deelnemers. Wij vermoeden dat velen bang zijn voor de waas die om het begrip vormingscentrum hangt: bezinningscentrum, levensvragen, geestelijk in retraite gaan. Stuk voor stuk kreten die waar zijn, maar die in de praktijk uitmonden op een geheel van gesprekken, die waarlijk niet alleen over humanisme gaan, maar ook over allerlei andere onderwerpen, soms door vragen van deelnemers uitgelokt, ook wel naar aanleiding van een korte tekst uit de krant..

Zo werden, en nu doe ik een greep, de

laatste maanden de volgende onderwerpen met elkaar doorbesproken: kabouterbeweging, medische ethiekvraagstukken (abortus, harttransplantaties, reageerbuisbaby, verlengen of bekorten van het leven), maanvluchten, ontwikkelingsvraagstukken, buitenparlementaire acties (krakers), evolutie of revolutie, rassenvraagstuk, gastarbeiders, lucht- en waterverontreiniging, vrijetijdsbesteding, moderne beeldende kunst, generatieconflict, drugs, commune, dolle Mina.

Met vooral in avonduren, korte programma's van moderne muziek (pop, underground, jazz, cabaret, folksongs, symfonische muziek), moderne beelden, de kunst, moderne literatuur, voordracht, film.

Indien mogelijk en er belangstelling bestaat kan er aan creatief werk worden gedaan, zoals het maken van vloeiendheids, het vervaardigen van collages en plastieken, tekenen, schilderen en het tot stand brengen van geluidscollages met behulp van een bandrecorder.

Een enkele maal brengen we een bezoek aan 'n museum, hetzij het Kröller-Müllermuseum te Otterlo, hetzij het Centraal museum in Utrecht.

Voor sport en ontspanning zijn er mogelijkheden en tijd te over, zo kan men naar keuze biljarten, volleyballen, kaarten, dammen, schaken, sjoelen, platen draaien, lezen in de leeszaal of lekker met elkaar kletsen.

Waarom ik dit schrijf?

Niet om iemand te trachten, door de dingen mooier voor te stellen dan ze zijn, naar het Coornherthuis te lokken. Wel heb ik geprobeerd de sterk verouderde denkbeelden omtrent een vormingscentrum met het bovenstaande weg te nemen.

Natuurlijk zal niet alles wat genoemd is in één bijeenkomst ter sprake komen. Raadpleeg daarom onze programma's (hopelijk te vinden op de publicatieborden), schrijf ons (Coornherthuis, Hoofdstraat 84, Driebergen) of bel ons op (03438-2471). Onze beheerder, de heer Dimmendaal, zal u alle mogelijke inlichtingen verstrekken.

Denk er nog eens over na! WIM HEIJ

De rellen in Amsterdam

Het is de laatste tijd niet al te rustig in ons land geweest. Tot ver over de grenzen is het nieuws van alle ongeregelde doorgedrongen. Het begon met de rellen (want dat waren het) in Amsterdam, daarna kwam het incident in Wassenaar en daar tussendoor liepen dan nog de stakingen in de havens en in de metaalbedrijven. Er is over al deze gebeurtenissen — stuk voor stuk — al erg veel geschreven en naarmate we meer lezen, blijkt misschien steeds meer hoe weinig we er allemaal over weten. Om-trent de wezenlijke oorzaken tasten we nog steeds in het volslagen duister. En zo lang we daar niet meer over weten blijven de beschouwingen beperkt tot inmiddels tamelijk triviaal geworden beweringen als: 'het optreden van de mariniers was ondemocratisch en sterk af te keuren, want het gaat niet aan dat andere groepen dan die welke met de ordehandhaving belast zijn, zelf het recht in eigen handen gaan nemen.'

Maar hoe komt het dan dat mariniers spontaan dingen gaan doen en elkaar bij toeval op het Amsterdamse Centraal Station tegenkomen (zoals de marineleiding verklaard heeft), terwijl ze weten dat wat ze doen niet democratisch is. Of zouden ze niet weten wat democratisch is? En hoe komt het dat een overgrote meerderheid van ons volk het helemaal niet ondemocratisch blijkt te vinden wat de Jannen hebben gepresteerd, maar in tegendeel juist zeer democratisch. De Jannen hebben — zo schreven verschillende briefschrijvers in De Telegraaf en Het Parool — de democratie juist beschermd, waar de politie tekort schoot. Mensen die zo redeneren gaan de democratie gelijk stellen aan winkelruiten en parkeermeters en dat kan natuurlijk niet. Ze draaien de boel waarschijnlijk om. In een ordeloze en chaotische toestand gedijt de democratie niet zo best, dus zal het helpen bij de ordehandhaving wel tegelijkertijd het effect van bescherming van de democratie sorteren. Het grappige is nu, dat het optreden van zo'n effect nu juist afhankelijk is van de wijze waarop men te werk gaat en wie er op wiens verzoek bijspringt om de orde te helpen bewaren.

Terreur, plundering

Maar we zijn al bij de marine en die kwam er pas de tweede avond aan te pas. Ze waren al een paar jaar eerder op bezoek geweest om hun verloofden tegen het 'tuig' te beschermen, maar het onderzoek naar de al of niet toelaatbaarheid van dat bezoek is — zo weten we inmiddels — op niets uitgelopen. Het zou overigens plezierig zijn als de doofpot niet alleen geopend werd bij elke actie die herinnert aan een voorgaande en die daardoor kamerleden op de gedachte brengt om eens te informeren hoe het met het onderzoek naar de overige zaak zit, maa: dit alles ter zijde.

Terug naar de eerste avond. Terreur,

vernielingen, provocaties. Benzinebommen in plaats van rookbommen. Plunderingen op grote schaal. Aanleiding: het slaapverbod van burgemeester Samkalden. Waarom kwam dit praktisch aan het einde van het Dam-slaapseizoen? Hield het verbod verband met de komst van president Soeharto? Nee, zei Samkalden, maar hij zei ook dat hij niet alleen beslist had tot het verbod, maar dat Justitie bij de totstandkoming van dit besluit een beslissende rol gespeeld had. Daartegenover stond mr. H. E. van Renesse, die voor de radio verklaarde dat de Justitie in Amsterdam althans niet tot een slaapverbod had geadviseerd. Theoretisch blijft dan de mogelijkheid over dat de Haagse Justitie geadviseerd heeft i.v.m. het op handen zijnde bezoek van de Indonesische president een slaapverbod voor de Dam (waar Soeharto een krans zou leggen) in te stellen.

Dat zou te meer kunnen, omdat minister-president De Jong geweigerd heeft in de Tweede Kamer het tijdstip van de invoering van de gewraakte maatregel alsnog ter discussie te stellen. Men moet bijkans 'n schriftgeleerde zijn om achter de waarheid te komen, en zelfs dan kan men nog tekort schieten. Want wie uiteindelijk om welke reden tot het verbod besloten heeft is nog steeds niet voor honderd procent duidelijk. Wel weten we dat de Amsterdamse burgemeester gesproken heeft over de ernstige verontreiniging op en rond de Dam en misschien heeft daarbij de zich steeds meer naar Europa uitbreidende cholera-epidemie ook een rol gespeeld. Dr. O. M. de Vaal legde in een beschouwing in Het Parool een verband tussen het verontreinigen van de portieken rond de Dam en het verhoogde gevaar van een cholera-besmetting.

Hoewel de regering verklaard heeft, achter het beleid van burgemeester Samkalden te staan, heeft het toch vele waarnemers verbaasd dat men de explosie niet heeft zien aankomen. Toen ik op uur U (het tijdstip waarop het slaapverbod inging, 18.00 uur, nog wat vroeg om al naar bed te gaan) op de Dam was (ik was juist terug uit het buitenland en wist niets van de afgekondigde maatregel) voelde ik dat er iets mis was. De atmos-

feer was broeierig en er waren veel meer mensen op de been dan normaal op maandagavond. Ook in politiekringen is er verwondering. Zo schreef de heer D. Rook in het blad van de Christelijke politiek-ambtenaren: 'Onbegrijpelijk blijft 't dat de hoofdcommissaris de mogelijkheid van een explosie niet heeft voorzien.' Uit eigen ervaring was de heer Rook bekend, dat talrijke lagere politiek-ambtenaren hoogst verbaasd waren, dat zij op de bewuste maandag rond de klok van vijf of zes uur hun dienst konden beëindigen en niet ter beschikking werden gehouden.

De relschoppers

Wie waren de werkelijke relschoppers? In meederheid waren het niet de mensen voor wie het verbod gold. Maar helemaal zeker weten wij niets. Er zijn geen gegevens voorhanden, die aanspraak kunnen maken op enige mate van representativiteit of betrouwbaarheid. Wel weten we iets van de gearresteerden, in totaal 42 man. (op de eerste drie dagen). Bijna de helft kwam uit het buitenland (Duitsland, Frankrijk en Italië), een kleine groep kwam uit verschillende plaatsen in Nederland en de rest (19) kwam uit Amsterdam zelf. Heel algemeen gaat het om jongens, die werken van een jaar of achttien, negentien, die vaak in de fantasieloze tuin- en voorsteden wonen. Zij trekken 's avonds op hun brommer naar de stad om te kijken of er iets te beleven valt. Meestal is het hond in de pot, de laatste week van augustus kregen ze waar voor hun geld. Ze vechten om te vechten en zoeken naar allerlei rationalisering van hun agressiviteit. Een kleine bloemlezing: thuis valt niks te beleven, mijn vader vindt het niet goed dat ik lang haar heb, die damslapers zijn te slap om zich zelf te verdedigen, die moeten we een handje helpen, als ze ouwe mensen aftuigen, dan word ik woedend, het is een soort opluchting om stenen te gooien, ik heb geld zat, maar als ik een open etalage zie, dan loop ik er natuurlijk niet zo maar langs, waar de steen terecht komt geeft niet, het gaat alleen om het gooien, het publiek wil waar voor zijn geld hebben etc., etc. Redenen zoeken om een (zeer gebrekkige) rechtvaardiging te hebben voor je eigen woede.

De politie

Dan de politie. Mensen voor wie de term 'een tolerant beleid' niets anders betekent dan knagende onzekerheid. Wat op de Dam allemaal wel mag, moeten we in onze eigen wijken verbieden. En dan weer mag het op de Dam ook ineens niet meer. Zo is 'een soepel, slagvaardig, aan de omstandigheden aangepast beleid' voor de politieman ook te vertalen in termen van zwakte, wisselvalligheid en onduidelijkheid. De extra-toeslag voor de Dam-bijstand is laag (f 8,25 per maand). De vrouwen zijn bang. De ri-

sico's nemen toe. Als je eenmaal in een brandend busje met doorgesneden banden gezeten hebt, is het niet zo verwonderlijk dat je hels bent als je er weer uit bent. Zo staat er plichtsbetrachting tegenover sensatielust, nieuwsgierigheid en solidariteit. Politiek viel er trouwens weinig munt te slaan uit de ongeregelheden.

Heel in het begin van de maandagavond was er nog een enkeling met een spanadoek, waarop protesten tegen het slaapprobod, maar toen het uit de hand liep was de kleine groep politiek gemotiveerden gauw weg. De kabouters distantiëerden zich de eerste avond nog van de rellen. Daardoor kregen de rellen een volstrekt a-politiek karakter. Een unicum voor Amsterdam. Want in het verleden hadden de ongeregelheden altijd een min of meer duidelijk politiek doel. Het ging om het Maagdenhuis, de viering van de eerste mei, de vakantiegelden voor bouwvakkers, de vrijheid van meningsuiting of de oorlog in Vietnam. Misschien is de kans op gewelddadigheid groter als er geen politiek bindmiddel is. Wanneer er geen groot aantal jongerengroeperingen bij acties betrokken is, loopt het eerder uit de hand. Want de organisaties als ASVA, FJG, Vietnam-Comité, CPN hebben hun ordediensten die tijdig mensen die het uitsluitend om de rel te doen is in de gaten krijgen. Bovendien beschikken deze organisaties over beter gemotiveerde en vaak meer gematigde en redelijke kernen van leden.

Mobile onderzoek-eenheden

We zeiden het al: we weten niets zeker. Alleen diepgaand onderzoek zou kunnen aantonen waarom burgers knokploegen gingen vormen, waarom de kranten dat eerder wisten dan de gemeente, zoals de kranten ook eerder wisten dat de marinemannen zouden komen, waarom de marine-groepen het nodig vonden om te komen, waarom Samkalden tot zijn maatregel besloot en wie de rellenmakers waren. Voor een deel had dit onderzoek al gebeurd moeten zijn, wilden we er iets aan hebben. Maar het optreden van de overheid is nog steeds te veel gericht op wraak in plaats van op

wezenlijke interesse. Er worden extra mensen ingezet om te verbaliseren, om snelrecht te spreken, maar er worden geen mobiele eenheden van sociale onderzoekers ingezet. Dat klinkt ook erg gek, maar is misschien niet zo gek als het lijkt.

In het buitenland (vooral in Engeland en de Verenigde Staten) is al veel onderzoek tijdens ongeregelheden gedaan. Onderzoek naar de rol van de pers, onderzoek naar het gedrag van de politie, opinie-onderzoek bij burgers, gemeenteraadsleden en parlementariërs, onderzoek naar de besluitvormingsprocessen bij de overheid en ook onderzoek naar de motieven van de mensen die kwamen kijken en de mensen die de ongeregelheden veroorzaakten. Het opleggen van straffen heeft waarschijnlijk enig preventief effect, maar dan alleen op korte termijn. Op de langere duur zullen we alleen weten hoe we bepaalde onrust het meest effectief kunnen bestrijden als we veel meer van de achtergronden weten. Het gaat hier niet om het kweken van begrip voor mensen die op ontoelaatbare wijze gehandeld hebben. De schuldvraag ligt vrij duidelijk. Stenen gooien mag niet, banden doorsnijden mag niet, benzine-bommen gooien is verboden, om maar niet te spreken van plunderingen. Maar wie volhoudt dat hij situaties waarin dit soort gedragingen zich makkelijker voordoen dan normaal serieus wil proberen te voorkomen, kan niet blijven stilstaan bij strafopleggingen. En als we het zo stellen, komt de schuldvraag op een ander niveau te liggen.

Als het onderzoek van Buikhuisen over de achtergronden van het nozemgedrag nog steeds aanspraak kan maken op enige geldigheid, dan zijn de rellenmakers de jongens die wij als samenleving in het geheel het meest in de steek hebben gelaten. Het gaat dan om jonge mensen met een minimum aan maatschappelijke ontplooiingsmogelijkheden. Buikhuisen schreef erover: 'zij staan op de hoek van de straat, en kunnen slechts hopen dat er iets gebeurt. Zij trekken de stad in maar niemand kan hun garanderen dat er iets te beleven valt... Daarbij hebben de nozems inmiddels wel geleerd dat een klein duwtje in de goede richting een onschuldig voorval tot een ware belevenis kan laten uitgroeien.' Zo lang we niets weten kunnen vooroordelen de vrije loop nemen. Het zou het langharige, werkschuwe tuig zijn, terwijl het in meerderheid om minder langharige werkende jongeren gaat. Het zullen die buitenlanders wel zijn, terwijl het in belangrijke mate om Amsterdammers gaat. Amsterdam zou gevaarlijk zijn, altijd rellen, terwijl je een paar honderd meter van de Dam wonende geen flauw idee hebt van wat er gaande is en terwijl het er misschien zestig uur per jaar onrustig is.

JAN HAASBROEK

Humanistisch thuisfront

roept gegadigden op voor de
functie van

STAF FUNCTIONARIS

Taakomschrijving:

- Ontwikkelen van sociaal-pedagogische methoden voor het werk met militairen
- Onderzoeken en stimuleren van nieuwe activiteiten
- Contacten leggen met militairen en militaire autoriteiten
- Begeleiding van het geestelijk-cultureel werk in de militaire tehuizen

Vereisten:

- Wetenschappelijke opleiding (bij voorkeur in pedagogische, andagogische en/of sociologische richting)
- Humanistisch denkend

Leeftijd: 25-35 jaar

Salaris: Min. bruto jaarsalaris (afh. van leeftijd): f 17.000,- -f 22.000,-. Max. bruto jaarsalaris (op 49-j. leeft.: f 33.000,-. Aanstelling: Tijdelijke aanstelling van één jaar, daarna, bij gebleken geschiktheid, vaste aanstelling

Inlichtingen: Bureau Hoofdraadsman, Hoofdstraat 84, Driebergen, tel. 03438-2878

Sollicitatie: Met volledige vermelding van persoonlijke gegevens, opleiding en loopbaan voor 1 november aan:

Bureau Hoofdraadsman, Hoofdstraat 84, Driebergen (op enveloppe vermelden: Sollicitatie Secretaris-Directeur).

CARTOONS

